

CZU: 343.132:343.14

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7277485>

ACHIZIȚIA DE CONTROL – PROCEDEU PROBATORIU IMPORTANT LA CERCETAREA UNOR CATEGORII DE INFRAȚIUNI

Dumitru ROMAN

Universitatea de Stat din Moldova

Achiziția de control se desfășoară, de regulă, la cercetarea infracțiunilor trafic de droguri, trafic de arme și de punere în circulație a banilor falși. Prin achiziția de control și prin percheziția bănuitului și/sau percheziția domiciliului acestuia se obțin mijlocele de probă materiale – corpuri delictive. Achiziția de control obligatoriu se realizează în complex cu alte măsuri speciale de investigație: 1) investigația sub acoperire; 2) interceptarea și înregistrarea comunicărilor dintre agentul sub acoperire și participanții la fapta penală. Achiziția de control constituie o operațiune tactică în cadrul căreia investigatorul sub acoperire, numit „cumpărător”, procură servicii sau bunuri aflate în circulație liberă, limitată sau interzisă de la „vanzător”, care este implicat în comiterea unei presupuse fapte penale.

Cuvinte-cheie: *măsuri speciale de investigație, operațiune tactică secretă, achiziție de control, investigator sub acoperire, „cumpărător”, „vanzător”, bani examinați sau marcați.*

CONTROL ACQUISITION – AN IMPORTANT EVIDENTIARY PROCEDURE IN THE INVESTIGATION OF CERTAIN CATEGORIES OF CRIMES

Control acquisition is usually carried out when investigating drug trafficking, arms trafficking and counterfeiting crimes. Through the control acquisition and the search of the suspect and/or the search of the suspect's home, material evidence – corpus delicti – is obtained. The compulsory control acquisition is carried out in conjunction with other special investigative measures: 1) undercover investigation; 2) interception and recording of communications between the undercover agent and the participants in the criminal activity. Control purchasing is a tactical operation in which the undercover investigator called "buyer" procures services or goods in free, limited or prohibited circulation from a "seller" who is involved in the commission of an alleged crime.

Keywords: *special investigation measures, covert tactical operation, control acquisition, undercover investigator, "buyer", "seller", money examined or marked.*

Generalități. Prin Legea nr.45-XIII din 12.04.1994 *privind activitatea operativă de investigații*, măsura specială analizată a fost reglementată în felul următor: „efectuarea achizițiilor de control și a controlului livrărilor de mărfuri și producție aflate în circulație liberă sau limitată” [1, p.215]. Ulterior, Legea nr.59 din 29.03.2012 *privind activitatea specială de investigații* a delimitat **achiziția de control** ca măsură distinctă de **livrarea controlată**. Achiziția de control reprezintă, conform prevederilor art.132³ CPP RM, cumpărarea de servicii sau bunuri aflate în circulație liberă, limitată sau interzisă, pentru efectuarea unor constatări tehnico-științifice sau expertize judiciare ori pentru investigarea unei infracțiuni sau identificarea făptuitorilor. Achiziția de control este o măsură specială **complexă** sau **operațiune tactică** [2, p.57,157].

Formele achiziției de control. După cum se menționează în doctrina autohtonă, „în funcție de împrejurări, de specificul cauzei și de alți factori, achiziția poate fi efectuată în mod **cifrat** sau în **secret**. Achiziția de control cifrată, deși se realizează în mod public, inspectorul (ofițerul) operativ – cumpărătorul – acționând, în aparență cu bună credință, cifrează caracterul de control al achiziției, dând-o drept una reală. Numai după consumarea actului vânzătorului se informează despre faptul achiziției de control și scopul acesteia. În cazul achiziției de control în secret, faptul achiziționării nu se comunică vânzătorului sub nicio formă și nici după un anumit timp” [1, p.215].

În dependență de modalitatea de efectuare a tranzacției, la etapa actuală distingem: a) achiziția de control realizată prin prezența **fizică** a cumpărătorului și vânzătorului; b) achiziția de control realizată **on-line** prin intermediul Internetului și altor sisteme electronice. În cazul traficului de droguri, informația privind caracterul, gramajul, prețul presupusului drog, precum și modalitățile de comunicare și plată, este plasată în Internet. Transmiterea substanțelor narcotice se face prin intermediul „locurilor de depozitare tainică”, iar achitarea este realizată prin intermediul sistemelor electronice de plată [3, p.24]. În funcție de scop și alte împrejurări, achiziția de control poate fi: a) **cu reținerea** în flagrant a făptuitorului; b) **fără reținerea** bănuitului. În practică atestăm: a) achiziție de control **unică** și b) achiziție de control **multiplă**, realizată în mai multe tranșe.

Condițiile și etapele achiziției de control. Pentru realizarea operațiunii achiziția de control sunt necesare următoarele condiții: 1) existența unor informații veridice din mai multe surse privind traficul de droguri etc., alte împrejurări care determină necesitatea acestei măsuri operative pentru descoperirea infracțiunii presupuse [4, p.106,107]; 2) asigurarea reală și strictă a conspirativității privind pregătirea și desfășurarea măsurii operative de investigații; 3) asigurarea financiară și tehnică a operațiunii achiziția de control; 4) atragerea persoanelor cu pregătire specială în calitate de „cumpărător”; 5) asigurarea protecției „cumpărătorului” și altor participanți la toate etapele operațiunii; 6) respectarea legii la dispunerea, pregătirea și realizarea achiziției de control [5].

După luarea deciziei de efectuare a măsurii achiziției de control operațiunea propriu-zisă poate fi divizată în următoarele etape: 1) elaborarea legendei ce simulează scopul criminal privind procurarea drogurilor; 2) stabilirea contactului cu grupul criminal sau cu vânzătorul de droguri în scopul desfășurării anumitor „tratare, negocieri”; 3) realizarea achiziției de control [6, p.221-223].

Planul operațiunii achiziția de control. Pentru o realizare eficientă a operațiunii se recomandă elaborarea unui plan cu următoarele aspecte:

- a) locul și timpul desfășurării măsurii speciale de investigații;
- b) persoana (persoanele) care vor participa în calitate de „cumpărător”, măsurile de protecție, legendele, măsurile de asigurare a conspirativității, asigurarea cu mijloace de transport, mijloace tehnice, arme și documente de acoperire;
- c) modalitatea introducerii „cumpărătorului” în operațiune;
- d) componența grupurilor de acoperire, supraveghere și reținere;
- e) modalitățile de retragere a sursei de informații operative din operațiune;
- f) modalitățile și ordinea de interacțiune cu alte subdiviziuni operative;
- g) modalitățile de comunicare între participanții operațiunii;
- h) succesiunea acțiunilor grupurilor de acoperire, supraveghere și de reținere în situații de intervenție urgentă în cadrul operațiunii [5].

Aplicarea achiziției de control în complex cu alte măsuri speciale. De regulă, în cadrul acestei operațiuni se aplică și alte măsuri speciale de investigație pentru documentarea activității infracționale a traficului de droguri, traficului de arme și muniții, punerii în circulație a banilor falși etc. Astfel, pe lângă achiziția de control se aplică obligatoriu:

- 1) **investigația sub acoperire;**
- 2) **interceptarea și înregistrarea comunicărilor** dintre agentul sub acoperire și membrii grupării criminale;
- 3) **controlul transmiterii banilor** [7].

În viziunea noastră, aplicarea în cadrul operațiunii tactice *achiziția de control* a măsurii suplimentare *controlul transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite* este de prisos, deoarece măsura specială de investigație de bază (achiziția de control) presupune cumpărarea de servicii sau bunuri cu transmiterea banilor „vânzătorului”.

Într-un caz de trafic de arme, instanța de judecată a constatat că a aplicat „**investigația sub acoperire**”, unde investigatorul sub acoperire Xxxxxx X. a fost înzestrat cu mijloace tehnice speciale audio-video, realizând și „**controlul transmiterii banilor**”. Dar în declarațiile sale investigatorul sub acoperire susține faptul că a participat la o „**achiziție de control**”, procurând „*două arme de model Karatay, contra sumei de 800 euro, a câte 400 euro pentru fiecare, bancnotele fiind marcate*” [8]. Astfel, se atestă o aplicare eronată a operațiunii achiziția de control în complex cu alte măsuri speciale de investigație, unde achiziția de control este substituită cu controlul transmiterii banilor. În practica organelor de investigație operativă, realizată până în 2012, în cadrul dosarului special (operativ) se atestă același mod de desfășurare a operațiunii achiziția de control combinată cu controlul transmiterii banilor. În două dosare speciale se menționează: „... *ordonanța nr.176 ss cu privire la controlul transmiterii banilor în tranșe și achiziției de control a banilor falși, înfăptuite în cadrul DPO (dosar de prelucrare operativă) nr.20099132 cu denumirea „Dolar”, care a fost emisă la 01.07.2009, ordonanță prin care se dispune controlul transmiterii banilor în cadrul achiziționării bancnotelor false de la M.E. și complicii acestuia*”; „... *ordonanța nr.976 ss cu privire la controlul transmiterii banilor în tranșe și achiziției de control a banilor falși, înfăptuite în cadrul DPO (dosar de prelucrare operativă) nr.20099137 cu denumirea „Uragan”, în care se dispune efectuarea achizițiilor de control a bancnotelor false de la O.D., O.S., P.T. și de la complicii acestora*” [9].

În cazul în care în cadrul achiziției de control nu s-au realizat interceptarea și înregistrarea comunicărilor dintre „cumpărător” și „vânzător”, organul de urmărire penală a recurs la **ridicarea informației privind convorbirile telefonice** „...efectuate cu operatorul de telefonie mobilă „Moldcell” de către M. G. la 15 și 17 aprilie 2010 în timpul întâlnirilor și negocierilor cu Ch. D., în privința vânzării substanței narcotice cu masa de 1 kg” [10]. Pe lângă măsurile speciale, menționate *supra*, sunt necesare și alte măsuri speciale de investigații, care să contribuie la documentarea multiaspectuală a acțiunilor criminale ale făptuitorilor, precum **urmărirea vizuală și urmărirea și documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice moderne (înregistrarea de imagini)**. În cazul achizițiilor de control, realizate prin intermediul Internetului, sunt necesare următoarele măsuri speciale: a) **monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice**, pentru documentarea „tratativelor” cu participanții la crimă; b) **monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară**, pentru documentarea faptului achitării banilor pentru servicii și bunuri prin intermediul sistemelor de plată electronice.

Mijloacele financiare utilizate la achiziția de control

Banii folosiți la achiziția de control urmează a fi recuperați imediat în timpul reținerii și percheziției „vânzătorului”. Dacă acest fapt n-a fost posibil de realizat, procurorul solicită restituirea acestei sume inculpatului în judecată. Astfel, în două cazuri de trafic de droguri procurorul a solicitat: „*încasarea, în mod solidar, din contul lui A. A. și C. V. în beneficiul statului, sumei de 17 500 lei, cu titlu de cheltuieli judiciare pentru achiziționarea substanței narcotice (heroină), cu masa totală de 4,258 g*” [11]; „*suma de 2800 lei suportați în cadrul achiziției de control care urmează a fi încasați de la Ș. N.*” [12].

Concluzii. La achiziția de control obligatoriu urmează a fi efectuată acțiunea procesuală de examinare a banilor cu sau fără marcarea acestora pentru indentificare ulterioară în cadrul percheziției, în caz contrar se va pierde baza probatorie – corpurile delictive, precum și resursele financiare ale statului. Totodată, în cazul achizițiilor de control multiple, când organul de urmărire penală realizează operațiunea în mai multe tranșe, reținerea în flagrant este planificată doar la ultimul episod al operațiunii tactice. În acest caz achizițiile de control, realizate la etapa inițială a operațiunii, urmează a fi documentate și prin mijloace probatorii procesuale, altele decât rezultatele măsurilor speciale de investigații.

Referințe:

1. DIDĂC, V., CĂPĂTICI, M., CUȘNIR, V., MORARU, V. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații (pentru uzul audiențelor)* (Institutul Național al Justiției. Seria: Suporturi de curs, 10). Chișinău: Elan Poligraf S.R.L., 2009. ISBN 978-9975-66-137-9
2. ROMAN, D. *Activitatea specială de investigații și alte activități informative: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2019. ISBN 978-9975-149-34-1
3. МОРОЗОВ, А.В. О проблемах борьбы с распространением новых синтетических наркотиков и новых психоактивных веществ. В: *Вестник ВШПК МВД России*, 2016, №1 (37). Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-organizatsii-borby-s-rasprostraneniem-novyh-psihoaktivnyh-veschestv> [Accesat: 18.08.2022]
4. ПОМЕЛОВ, А.А. Основания для проведения проверочной закупки наркотических средств и критерии ее обоснованности. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России*, ВАК, 2018. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovaniya-dlya-provedeniya-proverochnoy-zakupki-narkoticheskikh-sredstv-i-kriterii-ee-obosnovannosti> [Accesat: 17.08.2022]
5. МУСАЕВ, А.Н. *Методические рекомендации по проведению проверочных закупок наркотических средств сотрудниками оперативных подразделений органов внутренних дел*. УНОН МВД России, Академия Управления, ВНИИ МВД России. Disponibil: <https://kriminalisty.ru/stati-metodicheskie-rekomendacii-metodicheskie-rekomendacii-po-provedeniy/> [Accesat: 18.08.2022]
6. ХАЧАТРЯН, Г.А. Тактика проведения проверочной закупки наркотических средств и психотропных веществ. В: *Молодой ученый*, 2009, №2 (2). Disponibil: (moluch.ru) [Accesat: 31.08.2022]
7. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06 octombrie 2015, Dosarul nr.1ra-790/2015 Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4959 [Accesat: 20.08.2022]
8. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 31.05.2017, Dosarul nr.1ra-991/2017. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8866 [Accesat: 20.08.2022]
9. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 06 noiembrie 2013, Dosarul nr.1ra-992/13. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=927 [Accesat:31.08.2022]

10. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 24 iunie 2014. Dosarul nr.1ra-917/14. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673 [Accesat: 20.08.2022]
11. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06 iulie 2021, Dosarul nr.4-1re-86/21. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=2324 [Accesat:20.08.2022]
12. Decizia Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 28 iunie 2021, Dosarul nr.1ra-708/2021. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18875 [Accesat:20.08.2022]

Date despre autor:

Dumitru ROMAN, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: roman1dumitru@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5322-8066

Prezentat la 31.08.2022